

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
ZAXIRIDDIN MUHAMMAD BOBIR NOMIDAGI
ANDIJON DAVLAT UNIVERSITETI
PEDAGOGIKA FAKULTETI MUSIQA TA'LIMI YO'NALISHI
III-BOSQICH TALABASI
«MUSIQA TARIXI» FANIDAN

KURS ISHI

**Mavzu: Edvard Grig ijodining jaxon musiqa madaniyati tarixidagi
ahamiyati**

Musiqa ta'limi 5111100

Raxbar :

U.Mamajonov

Bajaruvchi:

M.Qurbonova

1

Andijon-2015

Mavzu: Edvard Grig ijodining jaxon musiqa madaniyati tarixidagi ahamiyati

Reja:

Kirish

Asosiy qism

- 1. Buyuk norveg kompozitori Edvard Grig**
- 2. “Per Gyunt” dramasiining g’oyaviy mazmuni**
- 3. Grigning turli shaxarlarda yaratgan asarlari**

Foydalanilgan adabiyotlar

Ilova

1. Buyuk norveg kompozitori Edvard Grig

Edvard Grig — buyuk norveg kompozitori, pianinochisi, dirijor, musiqa namoyandasi bo'lib, 1843-yil Bergen shahrida tug'ilgan. Uning ajdodlari — shotlandlar bo'lishgan. Grig familiyasi esa Norvegiyada qaror topgan. Kompozitoming otasi Bergen shahrida Britaniya konsuli lavozimida ishlagan. Onasi — norveg millatiga mansub bo'lib. yaxshi pianinochi bo'lgan hamda bolaJarga musiqadan dars bergan. Motsart ijodiga bo'lgan muhabbat unga onasidan o'tgan. Grig uchun Motsart ijodi hamma vaqt shodlik manbayi bo'lgan edi.

Grig Leypsig konservatoriyasida (1858—1862) I. Moshelesning sinfida fortepianodan, K. Reynekening sinfida kompozitsiyadan o'qiydi 1863-yildan u Kopengagenda mashhur N. Gade bilan kompozitsiya bo'yicha shug'ullangan. Shu yerda u kompozitor R. Nurdrok bilan tanishadi, u Giigning ijodiy shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. U Nurdrok, E. Xomeraan va boshqalar bilan birgalikda Skandinaviya mamlakatlariaro “Yevterpa” musiqa jamiyatini tashkil etishda qatnashadi. Bu jamiyatning vazifasi ommani Skandinaviya kompozitorlari asarlari bilan tanishtirishdan iborat edi.

Grig Kopengagenda yashagan davrida (1863—1866) “Poetik rasmlar”, “Yumoreskalar”, fortepiano uchun sonata birinchi skripka uchun sonatasi va qo'shiqlar yaratadi. Lirik “Poetik rasmlar”da (1863) norveg xalq musiqasi qirralari namoyon bo'lgan. “Yumoreskalar” singari janriy ishlanmalarda ham (1865) xalq raqslarining o'ynoqi ritmi jaranglaydi, norveg musiqasiga xos bo'lgan lidiy lad ohanglarining rang-barangligi uchraydi. Ularda Grig nihoyatda yaxshi ko'rgan kompozitor Shopenning ta'siri sezilib, fortepiano sonatasida R. Shumanning ta'siri ko'rinib turadi.

1866-yildan Grig Norvegiya poytaxti Kristiani (Oslo)da yashay boshlaydi. Bu yerda u 70-yillardagi peshqadam norveg₄ziyolilari bilan tanishadi. Grig uchun shoir va dramaturg B. Byoms bilan do'stlik katta ahamiyat kasb etdi. Uning asarlari asosida Grig bir qator sahnaviy- musiqiy asarlarni (tugallanmagan "Ulaf Tryugvason" operasi

(1873), “Sigurd Yursalfar” pyesasi uchun musiqa “Amlyut Gelline” operasi uchun eskizlar, “Bergliot” dramatik monologi uchun musiqa, ko'plab romans va qo'shiqlar) ijod qildi. 1871-yilda Grig Musiqa konsert jamiyatiga asos soladi (hozirgi Filarmoniya jamiyati), uning asosiy maqsadi shahaming konsert hayotini faollashtirishdan iborat edi. 1868-yilda Grig XIX asming ikkinchi yarmidagi Yevropa musiqasining mazkur janrdagi eng masliahur asari — fortepiano konsertini yaratadi. Konsertning lirik talqini bu asami SKopen va Shumanning fortepiano konserdariga yaqinlashtirgan edi.

Shuman konsertlariga yaqinlik asaming erkin shakli. lirik-psixologik xarakterida namoyon bo'ladi. Konsertning yorqin o'ziga xosligini kompozitor uslubiga xos bo'lgan norveg milliy koloriti hamda asaming obrazlar tizimi ta'minlab beradi. Konsertning uch qismi turkumning an'anaviy dramaturgiyasiga muvofiq keladi: dramaturgik bog'lanma birinchi qismdan boshlanadi, u sonata shaklidir. Ikkinchi qism lirik urg'uni tashkil etadi. Bu qism uch qismli shaklda yozilgan. Uchinchi qism xalq janrlari manzarasini beradi. u rondo — sonata shaklida yozilgan.

1869-yilda Grig taniqli kompozitor va folklorshunos L. Lindemannning norveg musiqiy folklori to'plami bilan tanishadi. Buning natijasida Grig “Fortepiano uchun norveg xalq qo'shiqlari va raqslari”ni (op. 17) yozadi. Ularda turli-tuman xalq raqslari — xalling, springdans, hazil, lirik, mehnat va dehqon qo'shiqlari jamlangan edi. Bu turkumlar musiqa ixlosmandlarining keng doirasi uchun qulay. murakkab bo'lmagan fortepiano pyesalaridan tuzilishi rejalashtirilgan edi.

Ikkinchi fortepiano sonatasi (op. 13, G-dur) Grigning yetuk, o'ziga xos hamda milliy jihatdan juda yorqin asaridir. Ushbu sonata, xuddi fortepiano konsertiga o'xshash bo'lib. Grig asarlarining dastlabki targ'ibotchilaridan biri List tomonidan yuqori baholangan edi.

Kompozitor o'zining ijodga bo'lgan munosabatini, musiqa san'atiga bo'lgan qarashlarini ham shunday qat'iylik bilan himoya qilardi. Saroy a'yonlari xorij musiqasiga mukkasidan ketgan bir vaqtda Bax alohida muhabbat bilan nemis xalq qo'shiq va kuylarini o'rganib, ulardan o'z asarlarida foydalanar edi. Boshqa mamlakatlar kompozitorlari musiqasini to'la egallagan Grig ularga ko'r-ko'rona taqlid qilmadi.

Egallagan keng va chuqur bilim uining kompozitorlik mahoratini takomillashtirish va sayqallashtirishga yordam berdi.

Kompozitor pedagogik adabiyot yaratishga ko'p vaqt va e'tibor ajratgan. Boshlovchilar uchun prelyudiyalar, invensiyalar va boshqa ko'plab asarlarning pay do bo'lishi Baxning pedagogik faoliyati bilan bogliqdir. Boshlovchilar uchun kichik prelyudiyalar, ikki va uch ovozli invensiyalardan tortib to "Yaxshi temperatsiyalangan klavir" prelyudialari va fugalarigacha bo'lgan to'plamlar - bu murakkablikning barcha bosqichlarini qamrab olgan klavirda ijro etish darsiigidir.

"Syuita" so'zi fransuzchadan tarjima qilinganda qator, izchillik ma'no-sini anglatadi. Bax zamoniarida syuita o'z ichida qator mustaqil raqslar - alleman-da, sarabanda, kuranta va jigani mujassamlashtirgan. Sarabanda va jiga o'rtasiga qo'shimcha raqs pyesalari: menuet, gavot, burre va boshqalar kiritilgan. Har bir qismning mustaqilligiga qaramay, syuita yagona musiqa asari sifatida qabul qilinadi, uning barcha pyesalari bir tonallik bilan birlashtirilgan. Raqslarning joylashish tartibi qiziqarli: Osoyishta va og'ir sur'atdagi raqslar tez ijro etila-diganlari bilan almashinib turadi.

Fransuzcha syuitalar fakturaning oddiyligi va kamtarona klavir uslubi bilan ajralib turadi. Oitita fransuz syuitalarining hammasi o'rnatilgan tartib bo'yicha oldinma-ketin keladi: allemanda, kuranta, sarabanda, jiga. Odatdagi ari'anaviy chizmani inkor etmasdan, Bax o'z pyesalarini polifoniya bilan to'ldira*di, musiqa xarakteri va bayoni bo'yicha allemendani prelyudiyaga, jigani fugaga yaqinlash-tiradi. Sarabanda lirik kechinmalarning mujassamligiga aylanadi. Hissiyot tuyg'lari tizimi bo'yicha o'zidan oldingi pyesalarga, ayniqsa sarabandaga nisbatan qarama-qarshi bo'lgan intermetsoning kiritiishi - eng og'ir qismdan eng jadal qismga o'tishni ta'minlaydi.

Inglizcha syuitalar va partitalarda syuita kompozitsiya g'oyasining bundan keyingi kengayish va chuqurlashuv jarayoni sodir bo'ladi. Bayon etishning usulu, uslublari, yo'llari yanada mohirona konsekt ko'rinishiga ega bo'lib boradi.

Istalgan inglizcha syuita va partitalarning boshlanishida raqsona bo'lmagan muqaddima pyesasi: Inglizcha syuitalarda prelyudiya, uvertyura, fantaziya, tok-kata; partitalarda esa simfoniya mavjud. Mustaqil qism sifatida alohida ajratilgan

prelyudiya konsert xususiyatiga ega bo'ladi, syuita kompozitsiyasida eng muhim bo'limlardan biriga aylanadi.

Inglizcha syuitalarda sarabanda "link markaz" vazifasini o'tay boshlaydi. Jigaga butun turkumni yakunlovchi pyesa vazifasi yo'q lanadi. Inglizcha syuita va partitalar bilan Bax syuitalarining rivojlanish yo'li tugaydi. "Nosyuita", dramatik qarama-qarshilik tamoyillari kelajak turkum kompozitsiyalarning asosi bo'lib qoladi.

Kamer yo'nalishda yaratilgan xoral prelyudiyalar o'zining lirik timsollari bilan diqqatni jalb etadi. Ularning hammasi nafis rang-baranglik, kuyning go'zalligi, ifodali qarama-qarshiliklar bilan zo'r taassurot qoldiradi. Ushbu miniatyuralarning barisining asosida xalq qo'shiq ijodiyoti bilan bog'liq bo'lgan protestant xorallariga asoslaniladi.

Messaning asosiy dramaturgiya tamoyili doimo chuqurlashib boruvchi obrazlar qarama-qarshiligiga qurilgan. Messaning nafaqat "Kyrie eleison", "Gloria", "Gredo", "Sanctus" kabi katta qismlari bir-biriga qarshi qo'yilgan, balki qismlar ichida ham va hatto alohida nomlar ("Gloria") da ham ziddiyatni kuzatish mumkin.

Messada inson intilishi va kechinmalarini ifodalovchi turli-tuman obrazlar ko'rsatilgan. "Kyrie eleison"ning birinchi va ikkinchi xorlari uchun fojiaiy ta'sirchanlik va qayg'uli o'ychanlik xosdir, "Agnus Dei" ariyasida yorqin g'amginlik eshitiladi, "Gloria" va "Sanctus" tantanali xorlarida quvonch va hayotga intilish hukm suradi.

"Crucifixus"da o'ziga xos kucrj bilan ko'rsatilgan musiqiy obrazlarning bar-cha harakati fojiaiy unsurlarning o'sishiga olib keladi. Bu o'lm va insonning dahshatli musibati javhasidir. "Et ressurexit" tinglovchida ulkan dramatik taassurot qoldiradi, u qo'qqisdan kelgan quvonch va hayajonli "portlashni ifodalaydi.

2.“Per Gyunt” dramasi g’oyaviy mazmuni

1874-yilda Grig Ibsendan “Per Gyunt” dramasi postanovkasi uchun musiqa yozib berish taklifini oladi. Kristianiya shahrida 1876- yili “Per Gyunt”ning qo’yilishi kompozitorga juda katta shuhrat keltirdi. Ibsenning “Per Gyunt” dramasi uchun yozilgan musiqa ushbu janring “Egmont” (Beyxoven), “Yoz tunidagi tush” (Mendelson), “Arleziyaning qizi” (Bizet) singari oliy darajadagi namunalari qatoridan o‘rin oldi. “Per Gyunt”ning to‘liq partiturasini o‘z ichiga yigirma uch nomli qamrab olgan, ularning orasida dramaning beshta aktiga kirish, qo‘shiqlar (Solveyning qo‘shig‘i va boshqalar. Per Gyunt serenadasi), raqslar (Ingrid to‘yida, arabcha raqs, Anitra raqsi), orkestr uchun fantastik (“Tog‘ qirolining g‘orida”), lirik-dramatik epizodlar (“Ozning o‘limi”), melodramalar mavjud. Ayrim nomlar Ibsen dramasi uchun xilma-xil obrazlar, vaziyatlarini ta’kidlab ko‘rsatadi, ularni ochib beradi: Solvey obrazidagi ko‘tarinkilik, beg‘ubor lirikizm, Oze o‘limidagi fojia, tabiat poeziyasi (“Tong”), xayolot tinchligi (“Tog‘ qirolining g‘orida”) shular jumlasidandir. “Per Gyunt” ikkita suita shaklida e’tirof qilindi. Birinchi suita uchta qismga bo‘linadi: “Tong”, “Ozning o‘limi”. “Anitraning raqsi”, “Tog‘ podolsosining g‘orida” kiritilgan. Mazkur suita obrazlari o‘zaro zid qo‘yilgan: yorqin va shodiyona tuyg‘ular (“Tong”), umr so‘ngidagi fojia (“Ozning o‘limi”), go‘zal hayotiy chizgilar (“Anitra raqsi”), jo‘shqin fantastika (“Tog‘ qirolining g‘orida”). Ikkinchi suita quyidagi pyesalardan tashkil topgan; “Ingridning shikoyati”, “Arabcha raqs”, “Per Gyuntning vataniga qaytishi”, “Solvey qo‘shig‘i”.

1885-yildan umrining oxirigacha Grig Jonjon shahri Bergendan unchalik uzoq bo‘lmagan Troulxaugen tog‘larida — Norvegiyaning go‘zal tabiati quchog‘ida yashaydi. Go‘zallik va tabiatning ulug‘vorligiga sajda qilish kompozitorning ijodida o‘zining tegishli ifodasini topdi: “O‘rmonda”, “Uycha”, “Bahor”, “Dengiz yorug‘ nurlarda tovlanadi” qo‘shiqlari buning dalili bo‘la oladi.

1878-yildan Grig Fransiya, Germaniya, Gollandiya, Angliya, Shvetsiya shaharlarida umr yo‘ldoshi Nina bilan (Grigga jo‘mavoz. dirigor, pianinocbi sifatida) ko‘plab konsertlar beradi. 1888-yilda Grig Chaykovskiy bilan tanishadi, Chaykovskiy o‘zining “1888-yilda xorijga sayohatning avtobiografik tavsifi”da Grig ijodiga yuqori baho

bergan edi.

Kompozitor o'zining ijodga bo'lgan munosabatini, musiqa san'atiga bo'lgan qarashlarini ham shunday qat'iylik bilan himoya qilardi. Saroy a'yonlari xorij musiqasiga mukkasidan ketgan bir vaqtda Bax alohida muhabbat bilan nemis xalq qo'shiq va kuylarini o'rganib, ulardan o'z asarlarida foydalanar edi. Boshqa mamlakatlar kompozitorlari musiqasini to'la egallagan.

Milliy san'at an'analari va o'tmishdoshlari - nemis organchilari Reynken, Bern, Bukstexude va Paxelbel ijodiga suyangani Grig organ ijodida ikki yo'nalishga o'zining diqqatini qaratdi. Bular prelyudiyalar, fantaziyalar, fugali tokkatalardan tashkil topgan katta musiqiy turkumlar va bir qismli xoral prelyudiyalardir.

Kamer yo'nalishda yaratilgan xoral prelyudiyalar o'zining lirik timsollari bilan diqqatni jalb etadi. Ularning hammasi nafis rang-baranglik, kuyni go'zalligi, ifodali qarama-qarshiliklar bilan zo'r taassurot qoldiradi. Ushbu miniatyuralarning barisining asosida xalq qo'shiq ijodiyoti bilan bog'liq bo'lgan protestant xorallariga asoslaniladi.

3. Grigning turli shaxarlarda yaratgan asarlari

1881-yilda Grig o'zining fortepianoda ikki juft qo'ida chalishi uchun mo'ljallangan inashhur "Norveg raqslari"ni yozadi (op.35). 1884-yilda fortepiano uchun "Xolberg zamonlaridan" suitasi yaratiladi. U XVIII asrning ma'rifatparvar yozuvchisi Ludvig Xolbergning yubileyiga yozilgan edi. Suita preludiya, sarabandalar, gavot, ariya, rigodonlardan tashkil topgan bo'lib, bayon tarzi, garraonik tuzilishi, ornamentikasi bilan XVIII asr davridagi asarlarga xos bo'lgan nozik uslubiy yangilik sifatida qabul qilinadi.

80-yillarda Grig yirik shakldagi kamer — ijrochilik asarlari: violonchel va fortepiano uchun sonata (1883), skripka va fortepiano uchun uchinchi sonata (1887)ni yaratadi. 80-yillarda "Lirik pyesalar"ning ikkinchi (1883), uchinchi va to'rtinchi (1886) daftarlari yaratiladi. Ularni kompozitorning "musiqiy kundaligi" deb ham yuritishadi.

Grigning orkestr uchun yozgan eng so'nggi yirik asari xalqchil mavzularda yaratilgan "Simfonik raqsar"i (1898) bo'ldi. O'z tabiatiga, xalq raqslaridan foydalanishiga, umumiy kompozitsiya yaxlitligiga ko'ra, "Simfonik raqsar" "Norveg raqslari" turkumini davom ettiradi. Hayotining so'nggi yillarida o'zining donishmandona va lirik qissasi "Mening birinchi muvaffaqiyatim"ni hamda dasturiy maqolasi "Motsart va uning zamonamiz uchun ahamiyati"ni e'lon qiladi. Ularda kompozitorning ijodiy kredosi: o'ziga xoslikka intilish, o'z uslubini, o'zining musiqadagi o'rni belgilash, klassik san'atning oliy darajadagi ideallariga sodiqlik juda yorqin ifoda etilgan. 1907-yilning aprelida Grig Norvegiya, Daniya, Germaniya shaharlari bo'ylab katta konsertlar beradi. Grig 1907-yil 4-sentabrda Bergen shahrida vafot etadi.

Grigning ijodi keng qamrovli va ko'p qirralidir. U quyidagi yirik shakldagi asarlarni yaratdi: fortepiano uchun konsert, skripka va fortepiano uchun uchta sonata, violonchel va fortepiano uchun sonata, kvartet. Bir vaqtning o'zida u cholg'u miniaturasiga murojaat qildi: "Poetik manzaralar", "Albom sahifalari", "Lirik pyesalar" buning natijasidir.

Kompozitomi kamer-vokal miniaturasi janrlari bo'lmish —romans, qo'shiq o'ziga jalb qildi, ularda poetik obrazlar, inson taassurotiari va his-tuyg'ularining ulkan dunyosi o'z aksini topdi. Grigning juda ko'plab qo'shiqlarida yorqin va jonli yozilgan tabiat manzaralari mavjud (“O‘nonda”, "Kulba". “Dengiz yorqin nurlarda jilvalanar”). Vatan mavzusi ko‘tarinki, lirik gimnlarda (“Norvegiyaga”) sadolanadi. Grig qo'shiqlari da inson hayoti turlicha ko'rsatiladi: sof o‘mirlik (“Margarita”), sevgi quvonchi (“Seni sevaman”), mehnat go'zalligi (“Lngeborg”), inson hayotida uchraydigan iztiroblar (“Alla”, “Ona kulfati”), o‘lim haqidagi o‘ylar (“So'nggi bahor”), uncha murakkab bo‘lmagan fortepiano pyesalari ko‘rmishidagi (op. 17), fortepianoda to‘rt qo‘l ijrosi uchun suite turkumi ko'rinishidagi (“Norveg raqslari”) va orkestr uchun (“Norveg raqslarining orkestr uchun tahriri op. 35, norveg xalq ohanglariga “Simfonik raqslar”) qayta ishlangan xalq qo'shiq va raqslari Grig ijodiga xos turlardir.

Norveg xalq musiqasi bilan chuqur aloqadorlik kompozitor uslubining individualligini belgilab berdi. Uning asarlarida Norvegiyada keng tarqalgan xalq raqslari — xalling va springdans ritmlari eshitilib turadi. **Xalling** — yakka tarzda ijro etiluvchi erkakcha raqs bo'lib, kuch- qudrat va jasoratni namoyish etadi. **Springdans** — yengil, turli-tuman ritmik naqshlari bo'lgan “sakrama” raqsdir.

Grig asarlarining kuyi norveg musiqasiga xos ohanglar bilan yo'g'rilgan, bular — ladning birincli bosqichidan yetakchi ton orqali kvinta tomon yurish, katta septima sadolanishi bilan melodik aylanmalardir (Solveyga qo'shig'i)

Kuyda ko‘proq xalq cholg‘ulari ohanglarini dnglash mumkin. Chunonchi, ikkinchi skripka sonatasiga muqaddima xalqdan chiqqan skripkachilaming badihasiga o‘xshaydi, unda basdagi davomli organ punkti, kvintali bas mavjud:

Grigning fortepiano musiqasida bir-birini to'ldiruvchi ikki oqim kuzatiladi. Ulardan bir shaxsiy, subyektiv hissiyotlarni bayon etish bilan bog'liq. Boshqasi xalq qo'shiqchiligi va raqslari bilan bog'liqligidir.

Grig fortepiano ijodining ko'p qismini "Lirik pyesalar" Tashkil qiladi, ular Schubert va Mendelsondan boshlangan kamer fortepiano musiqasi an'analarni davom ettiradi. "Lirik pyesalar"ni ko'proq kompozitorning

“musiqa kundaligi” deb atashadiki, unda u o‘zi ko‘rgan va eshitganlaridan olgan taassurotlarini yozib qo‘ygan.

“Lirik pyesalar” janrlar xilma-xilligiga ko‘ra farqlanib turadi.

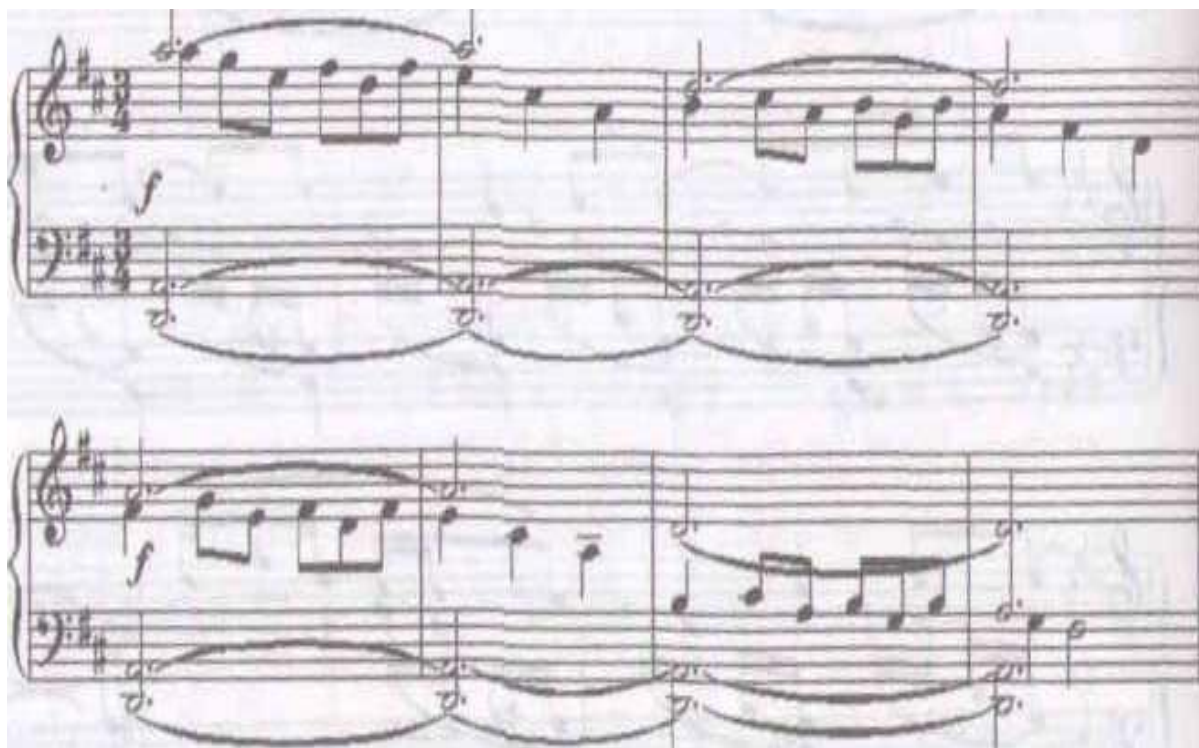
– Bu yerda biz elegiya, noktyum, allalar, vals, qo‘shiq va ariettalami ko‘rishimiz mumkin. Dasturiylik tamoyili to‘plamda katta badiiyat bag‘ishlab turadi. Har bir pyesa uning poedk obrazlarini ochib berishga yordam beruvchi sarlavhalar bilan ochiladi. “Lirik pyesalaming” bosh mavzusi vatandir. U tantanali “Aziz qo‘shiq”da (op. 12), bosiq va ulug‘vor “Vatanda” (op.43) pyesasida. “Vatanga” lirik janrli sahna asari da (op. 62), go‘zal musiqiy peyzajlarda (“Bahorda” op. 43, “Noktyum” op. 54), xalqona — fantastik pyesalar (“Gnomlaming yurishi”, “Kobold”) da jaranglaydi. Turkumning obrazlar doirasiga bevosita tabiatdan ko‘chirmalar (“Qushcha”, “Kapalak”), “Qorovul qo‘shig‘i”ning aks sadolari, “Gade” musiqiy portreti, “Ariyetta”, “Vals - badiha”, “Xotira” lirik kechinmalaming sahifalari kiradi. Ko‘plab pyesalarda manzaraviylikka, keng va ziddiyatli kompozitsiyalarga intilish seziladi (“Gnomlar yurishi”, “Gangar”, “Noktyum”). Ayrim pyesalarda kamer uslubining nozikligi kuzatiladi (“Elflar raqsi”), boshqalari yorqin ranglari bilan ajralib turadi, ayrimlari esa konsertona tantanavorligi bilan e‘tibomi tortadi (“Trolxauzendagi to‘y kuni”).

“Lirik pyesalar”ning birinchi daftarida (op. 12) turkumning badiiy tamoyillari namoyon bo‘ldi: mazmunning xilma-xilligi va musiqaning lirik mezoni, vatan mavzusiga e‘tibor, musiqaning xalq manbalari bilan aloqadorligi.

Turkum soddadillik va ruhiy osoyishtalikni aks ettiruvchi lirik “Ariyetta” bilan boshlanadi.

O‘zgaruvchan aksentlar va taktning kuchli hissasidagi triollar tufayli o‘ziga xos norvegcha xislatli **“Vals”** o‘zining yorqin xususiyati bilan ajralib turadi.

“Norvegcha raqs” bir butun raqs sahnasini talqin etadiki, unda raqsga tushayotganlarning turli guruhlarini tasvirlanadi. Basdagi cho‘ziq kvinta ko‘rinishidagi o‘ziga xos cho‘lg‘ulashtirish pyesaga alohida xususiyat baxsh etadi.

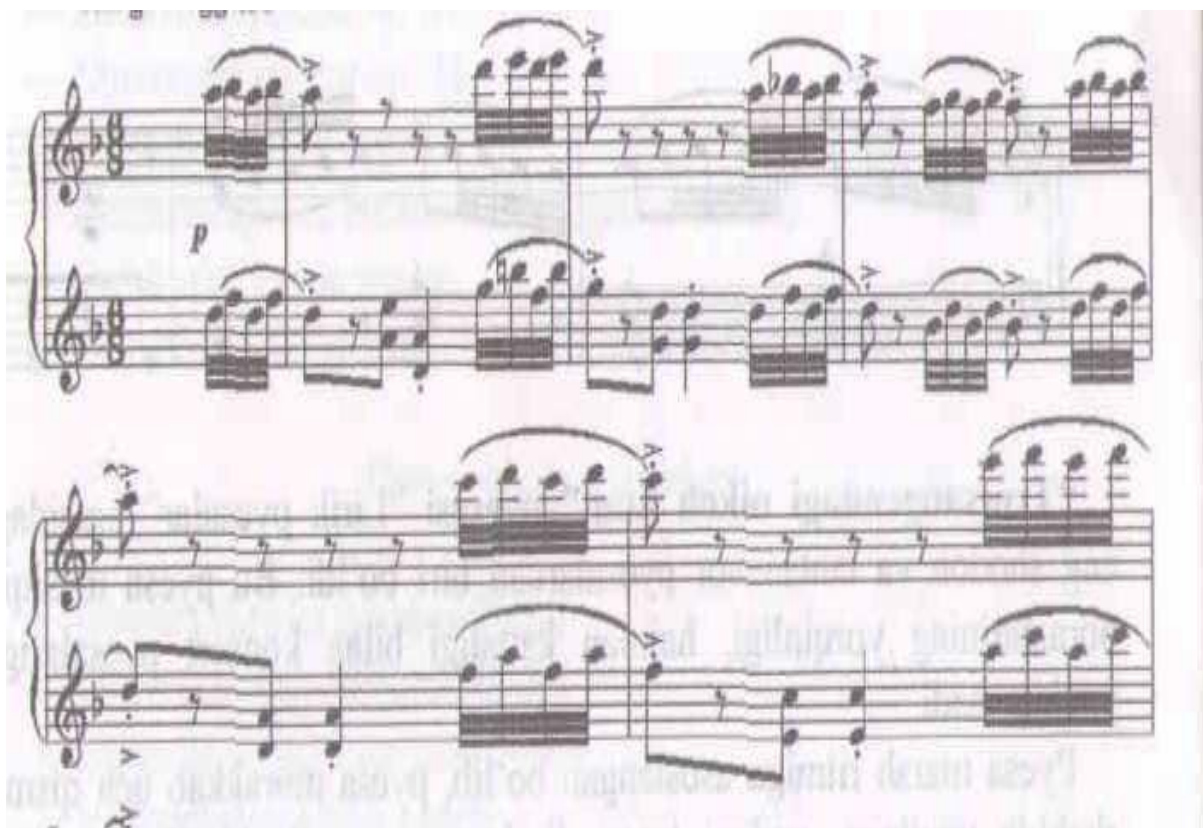
Naqshinkorlik va nazokatli kuyi bilan ajralib turuvchi “Albom varag⁴!” nozik lirik tuyg‘ular soddaligim albom she’rining nafisligi bilan birlashtiradi.

“Lirik pyesalar”ning ikkinchi daftaridagi “Alla” kichkina dramatik sahna sifatida sadolanadi, unda oddiy va mantiqiy kuyni rivojlantirish yo‘li bilan turii-tuman his-tuyg‘ular gammasi ifodalangan.

“Lirik pyesalar”ning uchinchi daftarida “Kapalak”, “Qushcha”, “Bahorda” kabi tabiatning yorqin shoirona obrazlari mavjud.

“Qushcha” pyesasining kuyi qisqa trellar va sakrama ritmdan tuzilgan.

“Gnomlar yurishi” pyesasi Grig musiqiy fantastikasining ajoyib namunalaridan biri boʻlib, unda ertaklar olamining ajoyibotlari, trolar yerosti podsholigi va tabiatning maftunkor goʻzalligi bir-biriga qarama-qarshi qoʻyilgan.

“Trolxaugendagi nikoh kuni” pyesasi “Lirik pyesalar” orasidagi eng shodon va tantanavor pyesalardan bin bo'ldi. Bu pyesa musiqiy obrazlarining yorqinligi, hajman kattaligi bilan konsert pyesaJariga yaqinlashadi.

Pyesa marsh ritmiga asoslangan bo'lib, pyesa murakkab uch qismli shaklda yozilgan, undagi tantanali, bayramona chetki qismlar o'rta qismning mayin lirikasiga qarshi qo'yilgan.

Tayanch tshunchalari:

- Konsert lotincha **concertrare** — musobaqa. Orkestr bilan birgalikdagi solist uchun yirik shakldagi asar. Ko'pincha uch qismdan iborat: birinchi qism — dramatik xarakterda bo'lib, tempning tezligi va sonata shakli bilan ajralib turadi. Ikkinchi qism lirik, qo'shiq xarakterida bo'lib, tempining sekinligi, uch qismli shakli bilan ajralib turadi. Uchinchi qism esa final bo'lib, bayramona xarakteri, yuqori tempi bilan ajralib turadi hamda ko'pinch a, yo sonata shaklida yoki rondo shaklida tuziladi.
- Grigning ijodi keng qamrovli va ko'p qirralidir.
- Norveg xalq musiqasi bilan chuqur aloqadorlik kompozitor uslubining individualligini belgilab berdi.

ASARLARI RO'YXATI

Fortepiano asarlari

- Hammasi 150 ga yaqin.

Yirik asarlar

- Sonata e-mol op. 7.
- Variatsiyalar shaklidagi ballada op. 24.
- Fortepianoda 4 qo'lda ijro etish uchun⁴⁸
- Simfonik pyesalar op. 14.
- Norvegcha raqslar op. 35.
- Pyesa-kaprislar (2 pyesa) op. 37.
- Motsartning 4 ta sonatasi (2 fortepiano uchun).

- Qo'shiqlar va romanslar.
- Hammasi 140 dan ortiq.

Kamer-cholg'u asarlari

- Birinchi skripka sonatasi F-dur.
- Ikkinchi skripka sonatasi G-dur.
- Uchinchi skripka sonatasi c-moll.
- Violonchel sonatasi a-moll.
- Torli kvartet g-moll.

Simfonik asarlar

- “Kuzda” — uvertura
- Fortepiano konserti a-moll.
- “Xolbert davrlaridan”, 5 pyesadan iborat suite.
- G. Ibsenning “Per Gyunt” pyesasiga musiqadan ikkita suite op. 46 va 55.
- Torli orkestr uchun ikkita norvegcha kuy op. 63.
- “Siguda Yorsalfara” pyesasidan uchta orkestr pyesasi op. 56.

Norvegcha ohanglarga simfonik raqslar op. 64

Vokal-simfonik asarlar

- “Ibodatxona darvozasi yonida”.

- “Vataiga qaytish”,
 - “Yolg'iz”
 - Ibsenning “Per Gyunt” pyesasiga musiqa.
 - “Bergliot”.
 - “Ulafa Tryugvason”dan sahnalar.
 - Xorlar.
 - Erkaklar kuylashi uchun albom (12 ta xor).
- Qadimiy norvegcha kuylarga 4 ramanslar.

XULOSA.

Har bir millat o'zining jamiyati, taraqqiyoti o'zining urf-odati, mentaliteti, qolaversa boy madaniy va moddiy boyliklari, san'ati bilan faxrlanadi va belgilanadi. 90-yillar vatanimiz zarvaraqlariga zarhal harflar bilan yozilgan davr deb tan olindi. O'z milliy an'alarimiz, madaniy merosimiz va ma'naviy qadriyatlarimizni tiklash, asrab-avaylash, o'z gimn bayroqlarimizni jahon bo'ylab tanishishga erishish ma'naviy mustaqillik ramzidir. Bunday muvaffaqiyatlarga erishish madaniyat va san'at rivoji, ma'naviyati va xalq ta'limi sohalarida ham yangicha fikrlash, yangicha yondoshish imkoniyatlarini yaratmoqda.

Jaxon musiqa madaniyati tarixidagi eng ajoyib davrlarning biri Bax, Gendel, Gaydn, Mosart hamda Betxoven, Bize, Verdi, Grig kabi jaxon musiqa san'ati allomalarining ijodiy faoliyati yorqin namunadir. Ishtimoiy – tarixiy va g'oyaviy jixatdan muxim o'zgarishlar bilan nishonlangan, yangi zamon o'z davrining ilg'or g'oyalarini oliy janob asarlarda aks ettirib bera oladigan yangi san'atni, buyuk ustoz bastakorlarning maydonga chiqishini talab etdi. Musiqa san'atida bu kurash musiqali teatr soxasida ayniqsa keskin bo'lgan. Italiya, Fransiya, Angliya va Germaniyada afsonaviy sujetlarga, qadimgi dunyo tarixiga asoslangan, jonli qiziqishini yo'qotib qo'ygan va aktual bo'lmay qolgan “Katta” operalar hali ham qo'yilgan. Manzaralarni sirtidan

dabdabali va ser xasham qilib ko'rsatish maqsadi ko'zlangani uchun ularda badiiy va dramatik xaqiqat kurbon bo'lib kelgan. Bu xildagi opera asosan sroy doirasidagi aslzoda axliga xizmat qilgan, jaiyatdagi ilg'or demokratik qatlamlarning qarashlari va didlariga mos kelmagan. Shu operaga qarama-qarshi, realistik an'analarni o'z ichiga olgan demokratik opera san'ati vujudga kelib rivojlanib brogan

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. ***О. Левашева.*** Эдвард Григ. М., “Музыка”, 1975.